

SZEMLE

Szent Biblia, azaz Istennec Ó és Új Testamentomában foglaltatott egész Szent Írás. Magyar nyelvre fordította KÁROLYI Gáspár. Igazgatta, megjobbította és kisdéd formában kiadta SZENCI MOLNÁR Albert, 1612. Hasonmás formában megjelent ÖTVÖS László szerkesztő gondozásában 2002-ben ... Debrecen, 2002. /Nemzetközi Theologiai Könyv 53./ (RMNy 1037)

Ötvös László ügyszeretetének, elkötelezettségének szervezői és szerkesztői munkájának köszönhetően a protestáns Biblia-fordítások 16–17. századi teljes kiadásai közül csak a Jansonius-kiadásnak nincsen hasonmása. Az első teljes magyar nyelvű *Új testamentum* kiadásának (Sárvár–Újsziget, 1541, Sylvester János, RMNy 49.) hasonmása a Bibliotheca Hungarica Antiqua sorozat első tagjaként, Varjas Béla tanulmányával jelent meg 1960-ban. Az első teljes protestáns fordítás (Vizsoly, 1590, Károlyi Gáspár, RMNy 652.) a Helikon Kiadónál 1981-ben, Szántó Tibor, Holl Béla és Katona Tamás gondozásában. Ötvös László gondozta a hanau-kiadás (1608, Levinus Hulsius haer., RMNy 971) hasonmását (Debrecen, 1998), most megjelent az oppenheimer-kiadásé (RMNy 1037) is. Petróczi Éva és Szabó András tanulmánya kísérte a Balassi-kiadónál 2002-ben megjelent *Várad-Bibliát* (Szenci Kertész Ábrahám, RMK I. 970, Bibliotheca Hungarica Antiqua XXXVI.), az *Aranyas Biblia* az Európa Kiadónál 1991-ben, Király László szerkesztésében, Tarnóc Márton tanulmányával (Amsterdam, 1685, Misztótfalusi Kis Miklós, RMK

I. 1324.). Komáromi Csipkés György 1718-ban 1685-ös impresszummal megjelent (Leiden, RMK I. 1336) fordítása is Ötvös Lászlónak köszönheti a hasonmást kiadást (Debrecen, 2000).

A mostani debreceni vállalkozás tehát már hagyományt tudhat maga mögött. Ötvös László a hasonmást elkísérő tanulmányában röviden ismertette az oppenheimer-kiadás történetét, Szenci Molnárnak a Hanauban, 1608-ban megjelent fordítás utáni bibliai-filológiai munkáját. Molnár már a címlapon jelzi a változtatások egy részét, nevesen azt, hogy a zsoltárokat újra összevetette a francia fordításokkal, a kiadáshoz csatolta a heidelbergi-katekizmus szövegét is. A legnagyobb újítás formai volt: a „kisdéd” forma a használhatóságot segítette, hiszen ez már negyedréteű kiadás, az eddigi folio editiókkal szemben.

A régi magyar művelődéstörténet kutatói hajlamosak egy-egy ilyen hasonmást kiadást csupán abból a szempontból üdvözölni, hogy a kiadás így a tudósok és a diákok rendelkezésére áll. A Debrecei Műhely azonban ennél többet akar, hiszen a Bibliát magát akarják napi olvasmánnyá tenni, azt tudatosítani, hogy a Könyvek könyve megannyi kiadás után is tartalmaz megfajult helyeket, mindig aktuális. Ezért is rendeztek konferenciát az oppenheimer kiadás újászületése kapcsán. A konferencia anyaga nyomtatásban is megjelent: *Bibliafordítások és hatásuk*. A Debreceni Akadémiai Bizottság Vallásügyi Munkabizottságának és a Biblia-Barátok Körének közös találkozásán elhangzott tanulmányok. Szerk.:

Ötvös László. Debrecen, 2002. – Ebben a tanulmánykötetben Ötvös László elemezte a vizsolyi Bibliának a magyar irodalmi nyelv- és szemléletre gyakorolt hatását.

MONOK ISTVÁN

Lakatos Éva: Sikersajtó a századfordulón. Sajtótörténeti megközelítések. Bp. 2004. 232 l., 56. t.

A szerző, akinek a neve a *Magyar Könyvszemlében* és más lapokban közölt sajtótörténeti tanulmányaiból és a *Magyar irodalmi folyóiratok* című, 1972–2000. között megjelent negyven füzetből álló repertóriális leírásból ismert, ezúttal egy kötetben adta közre a magyar sajtó egy jelentős korszakára vonatkozó írásait. Az egyes tanulmányok főleg a századforduló újságjainak és folyóiratainak a történetéhez kapcsolódnak, vagyis annak az időszaknak a sajtójához, amelyben Magyarországon is egyre nagyobb mértékben eluralkodott az üzleti sajtó. Míg sajtótörténetünk korábbi korszakait már számos, sokszor részletkebe menő kutatás is feltárta, sőt éppen a századfordulóig megtörtént egy alapos, több kötetre terjedő kézikönyv-szerű feldolgozása, a huszadik századra nézve mind a rész kutatások, mind pedig az összefoglaló munkák még meglehetősen hiányosak.

Ezért is jelentős Lakatos Éva kutatásainak ilyen formában történő közreadása is, hiszen e korszak éppen a nagy fejlődésnek indult, de jórészt üzleti jelleget öltött sajtónak az időszaka. Nagy általánosságokat tudunk ugyan e korszak sajtójáról, de az éppen ekkor bekövetkező szám-szerű gyarapodás és az újságok tartalmi és formai változása mindenképpen indokolja a részletek feltárását is.

Éppen ezért túlságosan szerénynek tekinthető a kötet alcíme, amely „sajtótörténeti megközelítések”-ről szól, hiszen ezek a kutatások már a kor sajtótörténetének részei, forrásai. A „Lapkiadás mint üzlet” című fejezetben közölt írások, amelyekben az újságok példányszámának növelésére irányuló különböző eszközöket és tö-

rekvéseket írta le a szerző, a kapitalizálódó hazai sajtó jellegzetességeivel ismertet meg. Ugyancsak fontos részlettanulmányok találhatóak „A sajtó műhelyéből” és a „Különlegességek, furcsaságok” című fejezetekben.

„A múlt megőrzése” című rész azokról az európai gyűjteményekről nyújt ismertetést, amelyek az újságok megőrzését és feldolgozását tűzték ki feladatul. Ezek között ismerteti az 1884-ben Szinnyei József által alapított Hírlaptár történetét is, amelynek – megszüntetése előtti – utolsó kiemelkedő vezetője Dezsényi Béla volt, akit a hatvanas évek elején szűk prakticista és diletáns elképzelések nyomán váltottak le, felszámolva ezzel az Európa-szerte is szinte egyedülálló hírlapgyűjtemény önállóságát. Lakatos Éva értékes köteté azonban azt mutatja, hogy a sajtó tartalmi feltárását és tudományos feldolgozását is szorgalmazó Dezsényi Béla példája nem múlt el nyomtalanul. A korábban még sokszor lenézett sajtótörténet ma már a média hatalmának növekedésével és a tudományban az interdiszciplinaritás elvének elfogadásával bevett tudománygá vált. A magyar sajtótörténet teljesebb hazai feltárása sem nélkülözheti a hasonló jellegű kutatásokat.

KÓKAY GYÖRGY

Napkelet 1920–1922. Antológia. Válogatta, az előszót írta és a függelékét összeállította MÓZES Huba. Kolozsvár, 2004. Kriterion K. 323 l.

A sajtótörténet hasznos forrásai azok az antológiák, amelyek egy-egy folyóirat közleményeinek válogatásával igyekeznek képet adni az adott periodicum egészéről: szerkesztőinek céljairól, a megjelentek művelődéstörténeti és irodalmi hozzájáról. Ha még repertóriummal is kiegészítik, dokumentumértéke jelentősen megnövekszik. Minél ritkább a feldolgozott cím, s minél jelentősebb annak korabeli szerepe, annál értékesebb az ilyen vállalkozás, s annál biztosabb a helye a kézikönyvtárakban.

Ezekből a megfontolásokból kiindulva az erdélyi magyar irodalomtörténetírás már a múlt